

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1971 чыл
ФЕВРАЛЬ
3
СРЕДА
№ 28 (348)
Өртээ 2 көп

Төрөөн чурттуң бедик шаңналы-биле!

Беш чыл планының даалгаларын күүседир, ылаңгыя нефть химиязын болгаш машина туудушкунун хөгжүдөр талазы-биле хоорайның ажилчы чоннарының чедип алган чедишкенини дээш ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ОМСК хоорайны КУШ-АЖЫЛДЫҢ КЫЗЫЛ ТУК ордени-биле шаңнаан.

Улетпур бүүдүргезин, ылаңгыя кара металлургияның болгаш машина туудушкунун адырларын хөгжүдөр талазы-биле беш чыл планының даалгаларын күүседирине хоорайның ажилчы чоннарының чедип алган чедишкенини

дээш ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиуму Свердловск областтың НИЖНИЙ ТАГИЛ хоорайны КУШ-АЖЫЛДЫҢ КЫЗЫЛ ТУК ордени-биле шаңнаан.

Улетпур бүүдүргезин, ылаңгыя аар машина туудушкунун хөгжүдөр талазы-биле беш чыл планының даалгаларын күүседирине хоорайның ажилчы чоннарының чедип алган чедишкенини дээш ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиуму Донецк областың КРАМАТОРСК хоорайны КУШ-АЖЫЛДЫҢ КЫЗЫЛ ТУК ордени-биле шаңнаан.

(СЗТА).

ПОЛИТИКТИГ ӨӨРЕДИЛГЕДЕ КОЛ АЙТЫРЫГ

Партияның идеолотуг ажилын харыялар хей сангын армияның база бир дайынчы отряды болур бистиң пропаган-дистин кадрларының коммунистерниң алдарлыг ленинчи партия-зының элчеглиг сьездинге, бүгү совет кижилер ыш-каш, биче эвес чедишкенин-биле бедик көдүрүшкүнүгү ужурашп турарлар. Республиканың партия болгаш комсомол чырыдышкынының системасында шупту 1566 пропагандист ажилдап турар, оларның 1144-ту коммунистер.

Партияның политиктиг өөредилгезинде кол кижилер — пропаганда кадрларның чынар составын экижидер дээш, республиканың партия организациязы сөөлгү чылдарда чам-дык практиктиг хемчеглерин ап чорутканының ачыында байдал элээн экижизин. Ам партия, комсомол өөредилгезиниң бүгү хөлдеринде ажилдап турар пропагандаистерниң барын 70 чыгуу хуузу дээди эртемниң, оларның солжур чорун ээзизин.

Бистиң пропагандистивистиң аразында ажилчы чонун политиктиг өөредилгезиниң херзиге он-он чылдарда ан сет-килдин-биле бараан болуп келген, байлак дуржугалыг ки-жилер ээзеш эвес. Оларның иштинде Мысылдың туубу за-водунда эге политиколаның халажыг чок пропагандаисти Фа-на Степановна Зиновьеваның, «Сут-Хал» совхозта эге по-литиколаның хоочун пропагандаисти Ондар Халбыс-оолдун, Кызыл садыгын баштаар черинде экономика шолазының удуруткучу Лилия Михайловна Козлованың, Эркиниң Ле-нин аттыг колхозта марксизм-ленинизмниң үндэсинерин өө-рөмр шоланың пропагандаисти Эверма Шюковна Танова-ның, Тонжуда «Торос-Хем» совхозтун Ник-Чар сут-бараан фер-мазында эге политиколаның пропагандаисти Кол Кушаштын, республибондо АТН-ында эге политиколаның удуруткучу Михаил Исаевич Маркинниң болгаш өскелериниң-даа аттарын улук чоргалар-биле адаар бис.

Оларның аразында, ылаңгыя Фаина Степановна Зиновье-ваның хей чырыдыг пропагандисти ажил-чорудугазын он-залап демдеглээр көмчүг күзөгчүг. Кичээл бүрүзүгө ол чүг-ле бөдүн эвес, харын бүгү дыңакчыларын ык белеккенди-бишаан, теоретиктиг материал бүрүзүгү бүүдүргө чорудуга-зы-биле ылап холбоштырар, мынчанга оң кичээлери аж-жон сонугурунч эртер. Тус-тус темалар аайы-биле түңкөл кичээлдер завод коллективиниң бүүдүргө база хей-ниги амдыралының дөңчү анализ-биле үргүчү үдэттиген ту-рар. Мында политиктиг өөредилге заводтун бүүдүргө ажи-лын экижидерине, ажилчыларның куш-ажылчы кижиз-дилгезин күштелдиреринге дээштик. салдарын чедирип кел-гени-биле туубу завод хамуудатгай байдалда уштунгаш, ам муракчы бүүдүргөлериниң бирээни апарган. Мынчанга бө хоочун пропагандаисти байлак дуржугазында өскелер хей-нү өөренип ап болулар.

Коммунизм тургузушкунунуң амгы үндэсин эрге-ажыта-ры политиктиг өөредилгеде чугула айтыр — пропаганда-тер-биле ажилда ам-даа бар четпестерин дарый чалайдып уурутканын шыгыны негеп турар. Теоретиктиг өөредилгени амдыралдан, бүүдүргөдөн хоорун байдалга, өзү барымда-лаашкыны-биле эрттирер чорук ам-даа чамдык пропаганда-терде бар.

Эге политиколаның кичээлдеринге өөредилгениң сес айланың дургузунда 10 хире дыңалкымын, 40 ажыг документалдыг болгаш уран-чечен кинофильмдерин ажи-лаарын, марксизм-ленинизм классиктериниң 47 чогаалдарын дыңакчыларга таныштырып өөредир СЭКП ТН-дан сүм-елээн турбун, политиколаның чырыдышкынының ол эвонзунда ажи-лап турар пропагандаистерниң чүгө 40 хире хуузу ону күү-седип келгенин нанчыл таарымчалыг деп болулар? Он ыш-каш политиктиг өөредилгениң ортукам эвонзунда ажилдап турар пропагандаистер марксизм-ленинизм классиктериниң 220 чыгам чогаалдарын дыңакчыларга таныштырып өө-редир тургаш, оларның көмчүг ээзеш негизин чүгө кансы чу-гаалап келгени хыналдадан илерз.

Политиктиг чырыдышкынының бүгү хевирлеринге өөре-ди-ри-биле программада киргилзэн марксизм-ленинизмниң классиктериниң кол-кол ажилдары тыва дылда парлаттын-гүчүзүн болгаш хоорай, кеңээниң ном садыгларында чет-чир саныы-биле бар. Ынчаарга чамдык пропагандаистерниң талазында оларны эскербес, ол чогаалдарны көмчүг өө-рингине боттарының дыңакчыларын чакчытырып өөрет-пес чорук мынчага чайлалтымаан.

Комсомолдун политиктиг өөредилгезинде партияны уду-ругтаны күштелдирер дугайында СЭКП ТН-ның айтышкы-нын партияның чамдык райкомнары ам-даа четпес күүседип турар. Эске республикада, крайларда болгаш областтарда комсомол чырыдышкыны коммунист пропагандаистер-биле 70—90 хуу чедир быыглаттыг турда, бистинде чүгө 50 хуу хире болуп турары ажаа боттук барымдаа болур.

Партияның, комсомолдун политиктиг өөредилгези бөлгүм эвес, а школа чоруму-биле организастаттыг болганда, өө-редилгени база-ла школа негелдеин өзүгээр чорудуп, жур-налар демдегленин кичээл санында кылыры, дыңакчы бу-рузунуң билини оң бүүдүргө, хей-ниги ажил-чорудуга-зын барымдаалап тодардыры — амгы кол негелделерин бис-рээм ол. Пропагандист бүрүзү бө болгаш эске-даа чугула негелделерин бурун күүседип шыдаан турар болза, чүгө ын-чан ол эки түңкелдерин чедип ап шыдаар болгаш өөредилге амгы үенинге дүүшкен турар.

Партия, комсомол чырыдышкыныга удурутканы үндэ-зини-биле экижидер СЭКП обкомунуң XI пленумунуң шийитилдеринде тодаргай айткан турбун, партияның чам-дын райкомнары оң доктаалын чүгө чугаалашп каары-биле ызыггаарлаттыгаш, чогуу практиктиг ажилды кошкан ор-ганизастап турар, а СЭКП Кызыл хооронун ук доктаалды мынчага чедир чугаалашпаан.

Коммунистерниң болгаш партия некигүнү эвонзунуң по-литиктиг өөредилгезинде, оң удурутканында бар четпестер-ин чаладырының бүгү болдунар аргалары бисте бар. Кол чүгө — пропагандаистер бүрүзү программаның материалдары угаа-дып, билиндирериниң бүгү-ле таарымчалыг аргаларын четче ажылгаан, кичээлдерин амдырал-биле холбап, оларны бе-дик деңгелге эрттирген турарын хандыраары болур.

Партия өөредилгезинде база бир чугула чүгө эң эки про-пагандистин байлак дуржугазын калбаа-биле негелдир дээш, дуржуга солжугазының семинарларын бөлүктөр ажи-биле эрттирер, анык пропагандаистерни кызыкам өөредир, өстүрер болур. Мынчанга бистиң пропагандаисти кадрлары-бы боттарының ыдыктыг хуузалгезин улам харысгалга-мы-биле медегер, программаның материалдары болгаш партия-ның удаас болур сьездиниң директивтиг бүгү докумен-терин боттарының дыңакчыларынга чедиргир-биле тайыл-бырлап, өөредилге чылын чедишкенин дээш дээш ажил-даар ужуруг.

СЭКП = ниң XXIV СЪЕЗДИНИНГЕ УТКУШТУР

АПРЕЛЬ 17-ДЕ — КОММУНИСТИГ СУББОТНИК АЖЫЛЧЫНАРНЫҢ БЫЖЫГ СӨЗҮ

Москвада Ленинчи комсо-мол аттыг автозаводтун ко-лектив СЭКП-ниң XXIV съез-динге ажалдап, апрель-дин 17-ни коммунист суб-ботник хуну кылдыр чарлаан. Москвачыларның патриотчу эгелээшкенин бистиң чурту-вустун ажилчы чоннары лени-биле деткип турар.

Тываның ажил-ишчилери база апрель 17-де коммуни-ст субботникти эрттирерин шийтирлээн. Дыка хей ко-лективтер ол хун чуну кылы-рын тодаргайлап, хуузалгези-рин алтылаан. Субботникти ор-ганизастыг, быжыг сорукту эрттиреринге тураскааткан ми-лтиглер республиканың улет-пур бүүдүргөлеринде эгелээн. Чамдык коллективтерниң ху-узалгезин, соруктарын парлады-рыс.

Кызылдың элктри станция-зы республикага чаагай эге-лээшкенин хамыкты мур-най үндүрген турар, салды-гал соруктарын чедишкенин күүседир бүүдүргө. Энергетиктер бө удаада база москвалыларны шийтирер дегип, апрель 17-де кылыр ажилын тодаргайлаан. Ол хун станцияның кол чехтериниң болгаш септиктериниң кол-лективтери дериг-херекселдер-

— Партияның XXIV съез-динге тураскааткан комму-нист субботник хунунда ка-жалгазында-даа — ленин ажилдаштыр! — деп, мур-накчы ажилчылар База Маа-лынның кыйгырыны бүгү коллектив чүүдүргүнү ху-узалган.

Республика типографиязы-ның коллектив беш чылдын байтайгы айын куш-ажылчы чедишкенин башкылар-биле дооскан. Январ айда продук-ция бүүдүргениң болгаш сай-гарарының планарын ажыр күүсеткен.

Совет Элевелинги Комму-нист партиязының XXIV съездинге төлөткү ажыра-жырының бүтү-лүгүн чары-жының мурунку олуруун деп-терлээр база өөрүг чехтерин ишчилер ээлеп, тилекчелер-ниң санынча кирген. Бараан-ныг продукцияны шалкыны болгаш бедик шынарлыг кы-лырының мастерлериниң са-ны база өзүп турар. Ылаңгы-өрүкчүлөрдөн Екатерина Пет-ракованың, дептерчелерден Мария Баевааның удурут-кы бригадалары бүүдүргө көргүзүгери бедик.

Каш дакыр кууженишкенин ажилдарычче сорук кир-ген бө бүүдүргө ажил-чынары болгаш инженер-тех-никтиг ажилдашчылары дүүн, февраль 2-де парлаар пехтиг залыга чыгып кээп, апрель 17-де коммунист субботни-че бир демниг унуп — ажи-лаарын дугуржуп, ол ажил-херекти хуну СЭКП-ниң эл-чеглиг XXIV съездинге ту-раскаатп соруга салганнар.

Аңаа парлаар пехтиг ажи-лаачынары апрель 17-ниң ху-унда бир өөредилге помун үш ама саазына 8 мунж амы-кентти парлаар, «Тыва-ның аныктары» сөлү-нү наман алган саазына эки шынарлыг кылдыр парлап үн-дүрерин хуузалгезинер.

Дептерлээр пехтиг ишчиле-риниң алган хуузалгези баа-ла бедик. Олар бө хунда 4 мун эземпелер амыг өөредилге номнарын садыгларине үндүр-еринге белектээр.

Албап, организация чехтер-иниң чагылгарында бланка-ларын парлаарын үргүчүлөп, ону нарын белектээр болгаш өске-даа хей-хей чүүлдер кылдынар. Коммунист суб-ботникче шупту 110 кижиз эртенниң сес шакта үнер. Полиграфистерниң төөгүтү хунда ажилдаан ажалы тос-ку беш чылдын куш-ажылчы фондунда кирер.

Каш дакыр кууженишкенин ажилдарычче сорук кир-ген бө бүүдүргө ажил-чынары болгаш инженер-тех-никтиг ажилдашчылары дүүн, февраль 2-де парлаар пехтиг залыга чыгып кээп, апрель 17-де коммунист субботни-че бир демниг унуп — ажи-лаарын дугуржуп, ол ажил-херекти хуну СЭКП-ниң эл-чеглиг XXIV съездинге ту-раскаатп соруга салганнар.

Аңаа парлаар пехтиг ажи-лаачынары апрель 17-ниң ху-унда бир өөредилге помун үш ама саазына 8 мунж амы-кентти парлаар, «Тыва-ның аныктары» сөлү-нү наман алган саазына эки шынарлыг кылдыр парлап үн-дүрерин хуузалгезинер.

Дептерлээр пехтиг ишчиле-риниң алган хуузалгези баа-ла бедик. Олар бө хунда 4 мун эземпелер амыг өөредилге номнарын садыгларине үндүр-еринге белектээр.

Албап, организация чехтер-иниң чагылгарында бланка-ларын парлаарын үргүчүлөп, ону нарын белектээр болгаш өске-даа хей-хей чүүлдер кылдынар. Коммунист суб-ботникче шупту 110 кижиз эртенниң сес шакта үнер. Полиграфистерниң төөгүтү хунда ажилдаан ажалы тос-ку беш чылдын куш-ажылчы фондунда кирер.

Каш дакыр кууженишкенин ажилдарычче сорук кир-ген бө бүүдүргө ажил-чынары болгаш инженер-тех-никтиг ажилдашчылары дүүн, февраль 2-де парлаар пехтиг залыга чыгып кээп, апрель 17-де коммунист субботни-че бир демниг унуп — ажи-лаарын дугуржуп, ол ажил-херекти хуну СЭКП-ниң эл-чеглиг XXIV съездинге ту-раскаатп соруга салганнар.

Аңаа парлаар пехтиг ажи-лаачынары апрель 17-ниң ху-унда бир өөредилге помун үш ама саазына 8 мунж амы-кентти парлаар, «Тыва-ның аныктары» сөлү-нү наман алган саазына эки шынарлыг кылдыр парлап үн-дүрерин хуузалгезинер.

Дептерлээр пехтиг ишчиле-риниң алган хуузалгези баа-ла бедик. Олар бө хунда 4 мун эземпелер амыг өөредилге номнарын садыгларине үндүр-еринге белектээр.

Албап, организация чехтер-иниң чагылгарында бланка-ларын парлаарын үргүчүлөп, ону нарын белектээр болгаш өске-даа хей-хей чүүлдер кылдынар. Коммунист суб-ботникче шупту 110 кижиз эртенниң сес шакта үнер. Полиграфистерниң төөгүтү хунда ажилдаан ажалы тос-ку беш чылдын куш-ажылчы фондунда кирер.

Каш дакыр кууженишкенин ажилдарычче сорук кир-ген бө бүүдүргө ажил-чынары болгаш инженер-тех-никтиг ажилдашчылары дүүн, февраль 2-де парлаар пехтиг залыга чыгып кээп, апрель 17-де коммунист субботни-че бир демниг унуп — ажи-лаарын дугуржуп, ол ажил-херекти хуну СЭКП-ниң эл-чеглиг XXIV съездинге ту-раскаатп соруга салганнар.

Аңаа парлаар пехтиг ажи-лаачынары апрель 17-ниң ху-унда бир өөредилге помун үш ама саазына 8 мунж амы-кентти парлаар, «Тыва-ның аныктары» сөлү-нү наман алган саазына эки шынарлыг кылдыр парлап үн-дүрерин хуузалгезинер.

Дептерлээр пехтиг ишчиле-риниң алган хуузалгези баа-ла бедик. Олар бө хунда 4 мун эземпелер амыг өөредилге номнарын садыгларине үндүр-еринге белектээр.

Албап, организация чехтер-иниң чагылгарында бланка-ларын парлаарын үргүчүлөп, ону нарын белектээр болгаш өске-даа хей-хей чүүлдер кылдынар. Коммунист суб-ботникче шупту 110 кижиз эртенниң сес шакта үнер. Полиграфистерниң төөгүтү хунда ажилдаан ажалы тос-ку беш чылдын куш-ажылчы фондунда кирер.

Каш дакыр кууженишкенин ажилдарычче сорук кир-ген бө бүүдүргө ажил-чынары болгаш инженер-тех-никтиг ажилдашчылары дүүн, февраль 2-де парлаар пехтиг залыга чыгып кээп, апрель 17-де коммунист субботни-че бир демниг унуп — ажи-лаарын дугуржуп, ол ажил-херекти хуну СЭКП-ниң эл-чеглиг XXIV съездинге ту-раскаатп соруга салганнар.

Москва Кремлинге чугаалажышкынар

Февраль 1-де Кремльге СЭКП ТН-ның Чыгыш секретары Л. И. Брежневтиң, СЭКП ТН-ның Политбюроунуң лежигуну, ССРЗ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйны, СЭКП ТН-ның Политбюроунуң кежигуну, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгиниң болгаш Премьер-Министр, камгалаа министир, Араб со-лидалист чарталга партияны регионалдыг түр удурут-газыны кежигуну Хафеа Асад баштаар Сирия Араб Респу-бликаның партия-чааа делегациязынын аразында чугаала-жышкынар болган.

Найралдың болгаш ас сеткилди байдалыга эрткин ту-гаалажышкынар чоруп турда политика, экономика болгаш өске-даа адырлар талазы-биле совет-сирия кады ажилда-жыгыны калбартып, быжыгларын айттырларын, а ол ыш-каш делегетин кайзынга-даа сонугурадыг чугула айт-тырларын талазы-биле санаа-ооналарын үр-түннелди солжугазы болган. Чоокку Чөөн чүкте байдалга холбошкан айттырларын бүгү талазы-биле чугаалажып көргөн.

Чугаалажышкынар үргүчүлээр.

(СЗТА).

Чаа институт

Совет индустрияны бөлүк командирери Улус ажил-агыйн эргеп башкары-нын институтунуң байтайгы дыңакчылары болган. ССРЗ-нин Министрлер Чөвүлелингиң Эртеме болгаш техника талазы-биле Күрүме комитетидиң ыдыг институтту тургускан. Фе-враль 1-де Москвага институт аяктыкан.

Институттун ажилдышкы-ныга эштер А. П. Кирилло, А. Н. Косыгин, ССРЗ-ниң Ми-нистрлер Чөвүлелингиң Дар-газынч ораакчыны, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелингиң Эртеме болгаш техника тала-зы-биле Күрүме комитетиниң даргазы В. А. Кириллин, ССРЗ-ниң дээди болгаш орту-кам тусай өөредилге минис-три В. П. Екелтин, ССРЗ-ниң Эртеме академиканың пре-зиденти академик М. В. Келашин олуруткан.

В. А. Кириллин эге сөзү-биле чүгө чугаалаан.

Институттун ректору тех-никтиг эртемерини доктору, профессор В. Г. Шориниң демдеглээни болза, бүүдүр-гени эргеп башкарыны бол-гаш куш-ажылды организаста-арын саймандыгандары — улус ажил-агыйны дүргөн хейткериниң аяк олурут кураалы-дыр. СЭКП ТН-ның Чыгыш секретары Л. И. Брежневтиң мындыг сөстөрү В. Г. Шорин салдырган: «Коммунист экономиканы тургузарының фронттарына эртеме тилеги турар — ол дээр-ге, утказын биле адырга, эртеме эргеп башкары дүргөн оң! Оң ужурунда эргеп башка-рыны эртеми өөренир, а херек алараа катал оорен-и — бистин кадрларыстың бирги чегерил хуузалгези болуп бар чорутур.

Кичээлдериниң үезинде ин-ституттун дыңакчылары — оларынч ораакчылар, министрлериниң болгаш топ албан чехтериниң кол өргө-селдериниң ачалыктыр, бүүдүргө каттыжышкынына-рын удуруткучулары — улус ажил-агыйның амгы байда-лы-биле, эртеме-техниктиг ре-волюцияны каа чедишкенин

Аалчылар институттун ау-диториянын көрүп, библиоте-кага болгаш номчула алыга-га чорай, балчылар болгаш дыңакчылар-биле беседка кылган.

Байралдыг ажилдышкыны соода институтта кичээлдер эгелээн.

«Санаага техниканы, эконо-мик-математика арга-ме-тодарын болгаш харызла-ныч чепсеп-херекселдерин аныгалаашаан, улус ажил-агыйныга эргеп башкары-нын чорудугаларын автомат-чидарыны кол принциптер деп темага байтайгы лекция-ны академик В. М. Глушков номчаан.

(СЗТА).

Чөөн-Хемчик райоода «Чы-раа-Бажы» совхозтун хойжу-ларында «дүжүгү алышкыны эгелээн. Хой оодашкыны малчынары эң ле харысгал-галыг ажилдан үзеп болбай. Совхозтун директоры, парт-кому болгаш комсомол органи-зациязы ону барымдаалап, тус-тус коданнарке хойжу-ларга дуулажып, сакманчы-теп ажилдаар кижилерин чоруткан.

Совхозка бө кымыз 13 мун амыг хой ооддар ужурут. Оларынч ооддарын менди кам-галап алыры амгы үдө хой-журларга дуулажырында, оларынч хандырылганы эки-жеринде, мал ченин үзү-гел көк сөөртүп чедиреринде удуу-биле хамаарып. Совхоз бө талазы-биле боттук хемчег-лерин ап чоруткан. Бө хун-норде торон 4438 хойдан 4432 хураган менди доругун турар. Андызында кодан бүр-үзүче ий-ийи сакманчы-тер-ин чоруткан. Оларынч орту-зунга чарыштын негелдеин ажилдап кылган. Муралчы-ларга шаңаа-маналды ты-сыры көрдүткен.

Г. КАНЧЫР-ООЛ, совхозта партком секретары.

Хүр коданнар

«УТКА 25 чылы» совхозтун Ак-Туруг салырының мал-чыларынч кыпталары эки белектетилген. Кодамдарда сисег, салаа чехтер-биле дү-жүртүгөн. Ылаңгыя Ооруда молдурга кадар чыгарып М. Мартыг, М. Хураган-оол оларынч хайбаралында 110 баш малдыг күтүп шыгар. Малга бөдүтүп чедип аныгда-силсоту, чарыны база берип турар. Молдургалар дүп-хун-де 450 грамм чедир немеде деңгелли ап турар.

Монгуш Коммуналы Сагаан-ның кодында бө хүннорде хой төрүп эгелээн. Немешкеп чаш малды менди ап, хойнуң ооддай бергени-биле касыр-лаштыр оларын одарладырып улам таарыштырып, күжү ба-галарында немеде ченин берип турар.

Эртен чылын ол 100 хой-дан 96 хураган алган. СЭКП-ниң XXIV съездинге чедишкенин ужуражып та-лазы-биле бедик хуузалгези ап турган. Малчын 100 балка оолаштыр ышча хура-галны алыр соругуна сал-ган.

К. КОМБУ.

Ак-довуракчылар деткип тур

«Тыва даг-дугу» комбинат-тын коллектив бө чылдын апрель 17-ниң хунунда комму-нист субботник чорудар дугайында Москвалың автозаво-дунуң ажилчынарын, ин-женер-техниктиг ажилдаш-чыларын эгелекчи сагалын деткип, ол хуну шалкыны ажил-биле эрттирер дөңнөр.

Олар субботник хунунда кампап алган руудан 15 тон-на даг-дугун бүүдүрүп үндүр-ер, ол-ла хунга чедир 220 кило-ватт-шактың электрэнергия-

М. ГОРЕВ.

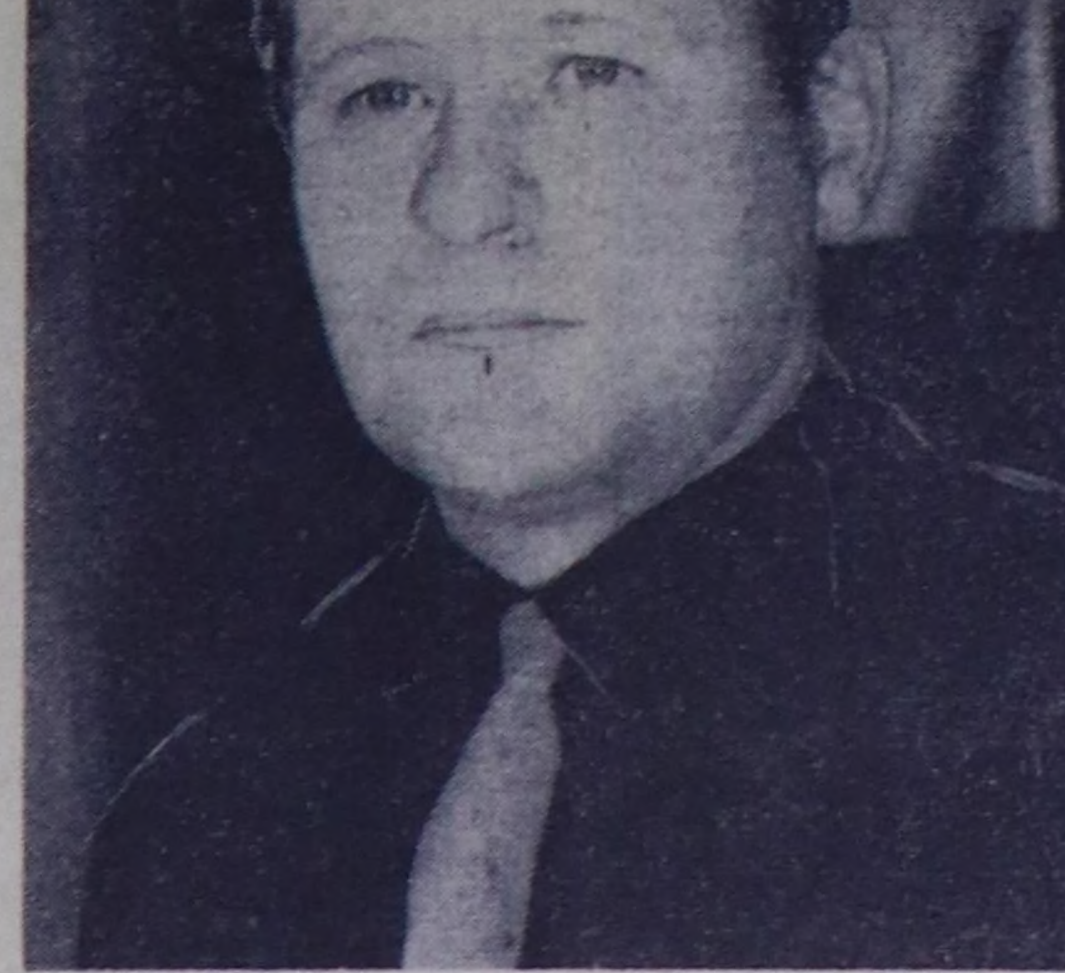
Ай планын ажыр күүсеткен

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Партияны эгелээшк сьезди-ниге алдар кылдыр алган со-циалист хуузалгезиниң күү-седир дээш Чадаананың хөмүр-дүк разрезиниң дагылаары кызыкам ажилдап турар.

Тоску беш чыл планыны баштайгы айында ажил-ишчи-лер 22 мун тонна хөмүр-даш-тыр тывар тургаш, 24 мун кыл-

дыр хуусаа бетинде ажыр күү-сеткен.

Бүүдүргөдө хун ноязын доктаамал ажыр күүседип турар муракчыларын саны көвүдүн. Оларга экскаватор-щиктер Е. Фроленков, А. Дон-дук, чолаачылар А. Филиппов, Н. Валовин, А. Федоров, кан-накчы С. Кан-оол болгаш өске-лер-даа хамааржыр.

Коммунист куш-ажыл бригаданың кежигуну чолаачы Михаил Федорович Политовтун Ак-Довурак АТБ-зиниң коллек-тив маастар. Кылар-чаар материалдары, машина дугуун камнаар, техниканы эки ажилдаар, партияның XXIV съез-дин төлөткү уткуур талазы-биле социалист чарыктың эгелечилериниң бирээни ол. Хуузалгезин эки күүседип, 1972 чылдын улунда а

Кандыг-даа идея амырдал-дан төрүттүгү дээр-ле кон-чуг шын. Бо солунуң ар-шыга студенттер клувун аякың турары база-ла хүн-жүң айтырлары-биле ханы дүжүп турар. Аныяк кижилер анча хүн бүрүдө оларын көздөп чорутуу сепкил-сак-жып аякың, эң-оору-биле арга-сүмө солуктары дык-ла амыктыг.

Бистин хүнеринисте хуу-нуң-даа, хой-нииниң-даа амырдалында аныяк кижини холеттеп чорутуу айтыр-ыг бар бе? Өөрдүңдө, бол-жон, хосугуш так, найыраал бол-ла тыптыг келер айтыр-ларын үтөр дөү.

Дээди-даа, ортумак-даа өө-рөдөгү чөдөрлөп студент-теринин, сургууларыннын мурунда кол сорулга-өөр-ө-нүн. Ол дээр, чөдө болу-нуң шилеп алган тускай көр-гөжүлүн талаа-биле өөр-ө-нүңдөп аныяк, амырдал-га амыктыг бүгү-дө эң чыг-го өөр-ө-нүн, коммунизмге өөр-ө-нүңдөп. Биринчиден, коммунизмге өөр-ө-нүңдөп бистин үлүг баптык-чымыс В. И. Ленинниң ком-сомо-лдуң III съездинде чуга-лаан чыгып сактып көрө-т.

Дайын өртүпчү дээрбөсө куржыттырган аныяк рес-пуб-ликалык мурунчы аныяк кижилеринин төлөөлөрү чыгып келген. Талааның сугар-лаан, фабрика, заводтарын кел-гө-төп делегацияларын аразында фронтунан мурундай-ла чаа келген, интөлүнчүлүк бешин холдон салбаан аныяк сол-даттар бар. Дайын байланы-да чурттуң аныяктары-ның мурунда турар сорулга-лар дугайында чугаа чорут-турган. Кижилер бүгү-дө кы-згө-төп, өсө алыр-биле ий-дирде үнө берген. В. И. Ле-нинге барган. Ынчан Ылкы комсомолдун революция аны-як салгалынын мурунда ту-

Студенттеринин «Отчугаш» деп клувунун баштайгы үндүрүгезин номчукчуларга бараалгатыптыс. Клубтун сорулгазы найысалаан дээди болгаш ортумак өөрдөгү чөдөрлөп, профтехучилищелерин аякыл, амырдалын, студенттеринин солун эгелээшкенин, ком-сомо-лчу чугаалажышкынын чырыдарычче уталанган. Аныяк-өскөн-нин чараш чаагы мөзү-шынаны, күзөл-чүткүлдү чедип алыр дээш оралдажышкынын, шилеп алган профессияныга хамаарыл-газы болгаш өскө-даа темаларын материалдарын манаа парлаар. Эр-гим оолдар, кыстар, «Отчугаш» клуб силерниң материалдарынын манаа тур.

„АНЫЯК ЧАЛЫ ХЫП ДЭЭН ӨЙНУ АДА-ЧУРТКА ӨРГҮҮЛ, ӨННҮК“

дугайын бодар апар бис. Оларга чүп арттырып каар бис, кандыг культураның, аякы-чаңын, сагып-сөккө-лүн болгаш угаан-медердин дөжөн олар бисте салган алырлар дээрин бодар ажур-лут бис.

Бөгүгү аныяктарымыз бешин культураның, ээдек чараш аажы-чаңын, интер-турата, уран чүгүгө, спортка мыак, аякы-шын мөзүлүг бо-лур, чыгып өсө-биле чуга-лаарга, бүгү тала-биле сайы-раңгай болурун күтсөз бис. А бо бүгү мынар кижиге чы-гаар чедип келбес, анча хүн бүрү өөр-ө-нүн, бодун кижилер-дө, ол бүгү эки мынар аны-як кижиниң сагыла-чүрүмү-нүң нормаа; амырдалын негеден апарган турар кыл-дыр бодун чыгыктырар апар.

Кажан бүгү тала-биле сай-зыраңгай чараш кижиле-дин чугаалажып олтура, бис-тин амырдалымыз ам-даа таарышкылар чыгып ур-лашмак утгалып чыкканын сактып көрө бис.

Аажок сикиг кеттиңе, шилектеп дөт сикиг аныяк оол кудумчулаан башып ол-турган. Ол өйдө тротуар шир-биге турган угай «бо оолдун си-лини, культуруну» деп сөт-сип ханын, чыгында экинче чугаалай-дыр. Шенерин оол ширбиге туткан кадынны чыгында кап башып мран чоруй, бир талаагыч согал-лап, бир холу-биле карбай-лап соонда, тас тротуарда бир чүе дөс-ла кылынган.

Аштакчың сөткөп ханын-кымы дораан арам хона бер-ген. «Хенин көрүп ужуражып, хонун билчип үдөжир» деп чүе бо-дур ийин дөжөңг, ба-жын чыгып турган кады. Ийе, мыа бо чыккыч кычкыңга салбайн барып болу-ла. Ын-чан-даа ону чараш өскө чы-гыктыр дээрин билчип алы-ры аныяк кижиге артык өскө. А чамдыкта дык эки өөр-ө-нүн, угаанын, төлөпчү аажы-чаңын аныяк кижилер ботта-рынчыл даштыкы хевиринге сагып салбааса база-ла хому-даныч. Хой-ле каас өсө-дөп, билчирген, хорозо шашкылап чорутуу кижилер-ниң иштин сагып-сөккө-лүн ийди аажок болуулар таарышкылар башып турган. Коллективтен хоорук, чүгө болуун дүжүмчү бораар, өскө долдандыр турар бүгү чүдөлдөрүн хамаалчок көр-көжүлө эң-оору хонук чок, ону хүндүлөсө апар. Бо-лукта таарышкылар амыр-дала ам-даа таарышкылап турар.

Кижилер кады-даа наам-хар-ның үеинде бодунуң сагып-сөккө-лүн кижилерин, чыгып талаагычкыны тилеп, эки-батып ылап билчип өөр-ө-нүн ужурут. Бодунун кижиле-рин хонукчулаан, угаан-бол-ла-ды каас чарашкыч дөжө-мал чүткүч чорутуу А. П. Че-хов чыгып чоруй. Ону че-дип алырда, хүн-сөккө-лүгө күш-абыл, бижык күзөл-сө-лүгө, хүн бүрү өөрдөгүчө херек деп ол дүңманыга бижип турган.

Ханы, бижык билчип чөк-та бурунчаар чыгыс-даа, башып кылыр берге. Кижиле кая-даа оң мурунда чурттап чо-раан кижилерден хойлук би-лр, хойлук кылар дөжү чүт-күр ужурут. Чүгө мичаа бурунчаар дөжүлөгөн чедип ал болуу бис. Бастырып чедип бүгү тала-биле сайыраңгай кижини эки чараш кижиле деп санап турар бис. Бүгү тала-биле сайыраңгай чедип алы-рынчыл ачы-аңгы аргалары бистин аныяктарымыз бар.

Аныяк наам, студент чы-дыр эң-оо солун, магалык че-кетелинчилеринин үеин, эр-тө-биле, маалымат чорукче чүткүлдү, чыгып чараш ынакшыдым, эгертине-мөс күштүн болгаш энергия-ның үеин. Шынап-ла «дагы, дагы чыгылаңды ийди, дагы сүтүгө өскө акымтар» күш-түң үеин. Шаа ол наам үе-инде кижиниң угаан-сагы-жыла эң-оо чараш күзөл-сө-лүгө, бодунун тыттып чоруй. Оларынчыл боттанылаан дөжү маалымат чорукчу кылырын-че чыгып чүе албаан көрө. Ушун орус шүтүкчү А. С. Пушкин кыл дөң чыгып чы-дырыла:

«АНЫЯК ЧАЛЫ ХЫП ДЭЭН ӨЙНУ АДА-ЧУРТКА ӨРГҮҮЛ, ӨННҮК» деп кыгырын чо-раан. Бистин бөгүгү совет аныяктарымыз база-ла чонук-аас-кежип, чурттуң келер үе-ин дөң чыгып күзүн өргүр дээрине бүтүрүлгө бис.

Е. ТАHOBA, журналист.

ӨӨРҮШКҮЛҮГ ЭЭН КЕЛГЕН

Бистин Төрөп чуртувустун найысала-ды Москва хоорайга өөр-ө-нүңдөп боду-руда бригадаларын болгаш школа-ларда ылап аякыл-аңгы бөдүктөрүн Бү-гү-дөжөк сөдү бооп эрткен. Анча бистин Тывадан ийи төлө киржиң чоран. Олар-кың бирөөн Чадананың № 1 школада бодуруда бригадалык идеяны кир-жикчип, ону класстын өөр-ө-нүңдөп Сер-гей Ортук, а өскө Баталып школа-зында ылап өстүр аякыл-аңгы бөдүктө-лөт чыл аякылдап, ону классты Олег Монгуш.

Сабттуң киржикчилер кедер аякыл-аңгы аякылчы мурунчы арга-дуржу-галары-биле тапшырар. Мындыг му-рунчы дуржулганы эң-оо солуну Кыргыс ССР-ниң Дикте-Огуз районода Гагарин а-тыг ортумак школаның аякыл болгаш. Ук школада 15 кижилег хой кыргыкчы-ларынчыл бөдүктү аякылдап турар. Болу-мун күжү-биле хой аякыл-аңгынын 15 ла-борантылары белеткетиңе. Школа-нын

бөдүктө бригадалык кижилерин Кыргыс ССР-ниң мал аякыл-аңгынын эр-тем-шынчыл институту-биле харыл-газын, төрөп союзу-нчыл мал-маганын-га тарымал оларын тургузуп бергенер.

Сабттуң киржикчилер кедер аякыл-аңгынын талаа-биле билилгө, тректор-ларын эки бапсарылаан дөң өскө-даа чүдөлдөргө амырдалар. Бо марымда-га бистин төлөөлөрүн башып келген, ба-гай өскө түшкөндөргө болот.

Тыва төлөөлөр бо утук чыгыска өр-ө-нүңдөп сөткөп чыгып, оорукчу-нчыл келгенер. Чүл дөң, Олег Монгуш Баталып школаның ийи аякыл-аңгынын көжүлдү, анча кедерчилер дөң Хү-дүлө билиңи, «Ылап аякыл-аңгынын кө-жүлдү дөң деп медалды алган кел-ген. Ол боду хой тагы-биле шыңгал-ган. Оң эки Сергей Ортук ортоктуң түдө-лүн, мактал билиңи база алган.

В. МАНАНИКОВА, төлөөлөрүнчүлүгү.

КОНКУРСКА КИРЖИНЕР!

Бойдушту ленинчи ёзу-биле камгалаар

Тываның бойдузу кайгамчык чараш. Ону сонургап, бис-тин эгертине Төрөп чуртувустун кайы-даа бурунчаар-дан муң-мун туристер кээп турар. Ынчан-даа республика-высты эки билр бис бе? Чыккылаарга, Би-Хемпин төстү-үлүг ужурын, Монгуш-Тайганын мөңгө мөңгүлөрүн, аякы-ру-каас бойдузун, оң ал-мендин ойнаары көрүсөлдөр хой. Тайганы, суг-хеминин, чөтөкелген чөдөрүн чуртукка тодаргай тырттырып, чонга чугаалап бээр, эки-арганын со-лун чуртумдарын көргүдөрү хүндүлүг сорулга болур.

Төрөп чөдөрүнчү байлаларын улам көндөлдөр, бистин «ногаан экинчи» эки мыак, ховар байлаларын, ал-куш-ту камгалаар дөң, паралага сөзүнүн, уран чүл аргалары-нын дузаа-биле демисел чорудары база чүтүл сорулга бо-лур.

Бо бүгү темаларга Тыва АССР-ниң журналистер аякы-ля-нин баштаар чөдөрүнчүлүг Бүгү-дөжөк бойду камга-лаар ийитилелениң Тыва республика организационный чар-лааны «Бойдушту ленинчи ёзу-биле камгалаар» деп кыйы-рылгыт конкурстү таскааткан.

Конкуртка кирген материалдарын республиканың «Шын», «Тувинская правда», «Тываның аныяктары» солунары, те-левидение болгаш радио комитети хүлөп алган, парлаар, дамчытар.

Эң эки материалдар (өчөр, рассказ, чүл, фельетон, де-мисел, чурук, фото болгаш оон-даа өскө-дө) дөң, конкур-стү тилекчилерине тыпсыр-биле дарааында шаңгалдарын туртусаан:

Бирин шаңгал — 75 рубль.

Ийгин шаңгал — 50 рубль.

Үшүн шаңгал — 25-25 рубль.

Конкурстун тилекчилерине жери тыл төңтүзүлгө тоза-ралар.

Конкуртка профессионал литераторлар, журналистер база аякылчыл болгаш кедер корреспонденттер, чуртукчулар, чу-рук тырттырарында күзөлдөп, бүгү номчукчулар, дыкыл-чылар, төрөп бойдузунуң үнөкчилери киржиң болур. Ма-териалдарын, чуртук, фотону кийеринин сөөлүгүзүсүз — 1971 чылдың декабрь 15.

СИЛЕРНИҢ АЖЫЛДАРЫҢАРНЫ МАНАП ТУР БИС!

Убагылаар Эртине Очур биле Галина Суидуй-оолдун кышкык манаары өскөлдөрүн аякылды. Техника талаа-ны билр көрүктөрүн аякылды турган.

ЧУРУКТА: 2-ги черин алган Эртине Очур марымдаа үе-инде.

А. СОДУНАМНЫҢ фотолары.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН МААДЫРЫ НИКОЛАЙ КУЗНЕЦОВТУН СӨӨЛҮГ ЧАГААЗЫ

«Мөтөзэни соонда аякылдар. Кузнецов» деп даштында би-жип каан чагаа ханын партизан отрядынын командирин Дмитрий Николаевич Медведев шыгжап чоран.

Чагааның боду бо:

«1942 чылдың август 25-те 24 май 05 минутта турда дээр-де парашот-биле дүжүп келген мей. Немец эжелекчилерге дорамчилаткан авиациянык болгаш аны-дүймаларымыз-тын ханы база, парашот чыгып дөң өскө-дө эгертин ол тур-гун.

Герман офицерин хевин кедип алган. Он бир ай дургу-зунда дайынын шилектеп кедип, Украинаны эжелөө эгерткен чыгырчың Эрик Кохтун кызынчы үе чүткүч то-рун ордун.

Ажыл-хөдөмчө ам-на киритим.

Амырдалга мыак, бодун ам-даа аныяк чыгып мей. Тө-рөп нем мынак ханын чуртун дөң амы-тынын бээр мей-кээ харам чок, ову кылар-даа мей. Орус патриот болгаш большевик ханын хир-дир дээрин фашистер харып билчип алыр. Хүндү хөмүртерир өжүртүлгөдөн бодунмыз деп, бистин удушту кажан-даа чыгып шылаас.

Мей өлүмү-даа, патриоттарын турскаалымы бистин узуу-вус мөңгөдө утас.

М. Горькийниң «Харыга дугайында ырымы» — мей мыак чогаалы. Бистин аныяктарымы ову номчул чорувулар.

Силерниң КУЗНЕЦОВ.

БИЛР СИЛЕР БЕ?

Ада-чуртун Улус дайы-нын чылдарында 10 миллион аякыл оолдар, кыстар ВЛКСМ-нин хүрөөлөңгө кирген.

Арманиян комсомол орга-низационный аразында 524 комсомолчу болгаш 24 пионер «СССР-ниң күрүмө кызыла-рын камгалаарында шылаар-ны» дөң деп медалы-биле шыңгалылаан.

Аныяктарга календарылап.

ның тымынчы 1938 аныяк патриотту комсомол чорут-кан.

660 муң комсомолчу ленин-чи Юбилей медалы-биле шы-ңгалган.

ВЛКСМ-ниң XV болгаш XVI съездинин аразында 524 комсомолчу болгаш 24 пионер «СССР-ниң күрүмө кызыла-рын камгалаарында шылаар-ны» дөң деп медалы-биле шыңгалылаан.

Аныяктарга календарылап.

Миндальник азы экичелер-ниң адаары тоңзичтерин деп бестер өктү болгандыр чыдып турарлар. Ол миндальниктер чыдып турар чөдөрлөп аны-а-зы-биле оң, дүмчүктүн, оң-со-лазай талаа талаанын бол-лап дөңдөп кыдыр болган турар.

Кижиле кайы чорда, миндальниктерин оңор чөдөрлөп болгаш оларын долгандыр аны-а-зы-бурру миндальниктер, мынак стрептококтер, пневмокок-тар оожум, дөңдөп чы-дырлар.

Кажан кижиле соокка дөң-дөң ийикте азы мөзү-шыл-лап, туруп шашыраанда, кижиниң ийиңи байдык кош-каанда демисел оожум чурттап

чыткан микробтар дөңдөп үнөсө миндальниктерин миж-дин, иринеңдирип турар. Миндальниктерин миж-дин-и-нелелени аныа азы тоңзич-лүг деп адаар.

Аныа аны-бурру хевир-лерин болур. Чыжээ: кар-талыа аныа, лакунарна, фолликулярна аныа деп турар. Аныадаан аараанда баштайм демектери: шымы-нысмып дөңор, эди ишир, боосаа иши арышкылы, шынап эгерт болгаш бол-буттун чүстөрү аарып бол-жундальниктер улаадып миж болур.

Аныадаан аараан кижиле э-чиге барып эки эжидир бол-га дораан сегий бээр, а бир

СООККА АЛЗЫРЫНЫҢ ЧЫЛДАГААНЫ

эвес четтес эжидир болза аныа катан-катан аарып кээр тоочу кыдыр шыкыл бээр. Эң мынакы бичип урулар бо аарымы улу улакса бодар-га, элээн берсе эрттирер.

Аныа аарымы өскө аны-бурру ийикти оранарыны берсе аарыларын тымыды-рыныла улу ийикти берип турар. Чыжээ: бир эвес аны-а-зын чедир эжидетс бол-за кижиге чүрөк рема-тизм, буурек аарыларын болгаш өскө-даа аарыларын

тымыдырып болур. Аныа-дан катан-катан аарып чо-руура рема-тизм тыгып, оон кедерээ чүрөктүн аны-бурру пороктарымы шы-кыл болур.

Мынакыны баш бурун-лап миж берген миндаль-никтер эжидир дээр-ле рема-тизм аарымы эжиди-рыны болгаш оон камгала-рыныга кол черин эгерт турар. Аныадаан аараан кижиле э-чиге дөңдөп чүдө-лөр

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ТЫРБЫШКЫН БАЖЫДЫ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ

Кызыл, Шетинкин-Кравченко кулмчугу, бажып № 3. ТЕЛЕФОННАР: кылжыны 35-24, харысалагыл секретарыны 23-35, партийжи агый кылжыны 21-47, үтөтүр кылжыны 22-64, чагаа базз совет аякыны 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбей барганга 32-75

Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларын болгаш пропаган-да амырдал кылжыны 37-13, культура кылжыны 23-54, кээз аякыл-тургуз кылжыны 41-27, информация кылжыны 20-60, бухгалтер-телеграф болот.

Солун неделяда 6 катап үнөр

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында Тываның ном үндүрер черия республика типографиясы (Кызыл, Шетинкин-Кравченко кулмчугу, 1.). ТС-22050.